

Konin, dnia 19 marca 2019r.

Stowarzyszenie
Dla Dobra Dziecka
Plac Zamkowy 3/9, 62-500 Konin
KRS: 0000519357

Szanowny Pan
Jarosław Duda
Przewodniczący Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej Senatu RP

Szanowny Pan
Stanisław Gogacz
Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Senatu RP

Dotyczy: **Druk 776**

Szanowny Panie Przewodniczący

Opinia Stowarzyszenia Dla Dobra Dziecka w przedmiocie projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy Kodeks postępowania cywilnego, oraz ustawy Kodeks karny

Działając w imieniu Stowarzyszenia Dla Dobra Dziecka pragnę przedłożyć Panom Przewodniczącym i Szanownym Komisjom opinię Stowarzyszenia w przedmiocie projektowanych zmian prawnych.

W pierwszej kolejności pragnę zauważyć, iż w dniach 22-23 listopada 2018 roku w Strasburgu odbyła się 4 Międzynarodowa Konferencja na Temat Wspólnego Rodzicielstwa¹ (International Conference on Shared Parenting 2018).

Konferencję otworzyła **Pani Gabriella Battani-Dragoni** – zastępca Sekretarza Generalnego Rady Europy, która w swoim wystąpieniu² wskazała, że „*upowszechnienia wspólnego rodzicielstwa jest realizacją art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka: poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego*” oraz wskazała że „*wspólne rodzicielstwo powinno być wspierane w przypadku separacji i rozwodów*”.

Wśród głównych wniosków podsumowujących 4 Międzynarodową Konferencję na Temat Wspólnego Rodzicielstwa, wskazano co następuje:

„Pozostawienie opieki wyłącznie jednemu rodzicowi prowadzi do dysfunkcji.

¹ Raport i wniosku końcowe z 4 Międzynarodowej Konferencji na Temat Wspólnego Rodzicielstwa (International Conference on Shared Parenting 2018), która odbyła się w dniach 22-23 listopada 2018 roku w Strasburgu dostępne są pod następującym adresem URL: http://petycja.eu/wp-content/uploads/2018/12/ICSPStrasbourg2018_finalreport_En.pdf

² Wystąpienie dostępne na stronie internetowej Sekretarza Generalnego Rady Europy <https://www.coe.int/en/web/deputy-secretary-general/-/4th-international-conference-on-shared-parenting-2018>

Wyniki badań prowadzą do konkluzji w myśl której sprawowanie nad dziećmi opieki naprzemiennej ma korzystny wpływ na ich dobrostan i funkcjonowanie. Ponadto badania nie wykazały istotnych różnic pomiędzy młodzieżą wychowywaną w modelu pieczy naprzemiennej³, a młodzieżą wychowywaną w strukturach rodzin „nuklearnych”⁴ pod względem zdrowia psychicznego, rozwoju emocjonalnego i psychospołecznego.

Częste zmiany miejsca pobytu dzieci wynikające z modelu opieki naprzemiennej nie stanowią trudności i nie są obciążające zarówno dla dzieci jak i ich rodziców. Dzieci w wieku przedszkolnym wychowywane w modelu pieczy naprzemiennej wykazywały się równie wysokim poziomem dobrostanu psychicznego jak dzieci z rodzin pełnych.

Korzyści płynące z opieki naprzemiennej zaobserwowano również w przypadku bardzo małych dzieci i niemowląt, w wieku poniżej trzeciego roku życia: niezależnie od stopnia skonfliktowania rodziców, poziomu ich wykształcenia i dochodów – zrównoważona opieka świadczona przez obojga rodziców koreluje dodatnio z jakością relacji dziecka z rodzicami w okresie dojrzewania.

Konkludując, zarówno niemowlęta, dzieci jak i młodzież wychowywane wyłącznie przez jednego z rodziców, w odseparowaniu od drugiego rodzica są w znacznie gorszej sytuacji pod względem zdrowia fizycznego i wskaźników psychospołecznych od osób mających dwa miejsca zamieszkania.

Model opieki naprzemiennej powinien być szeroko promowany, także poprzez środki masowego przekazu, jak również implementowany do systemów prawnych.

Rozwiązania w których dziecko spędza co najmniej jedną trzecią czasu z każdym z rodziców mogą być zatem postrzegane jako pierwszy krok w kierunku wprowadzania opieki zrównoważonej.”

Konkludując wnioski z przedmiotowej konferencji należy zauważyć, iż wprowadzenie do polskiego porządku prawnego opieki naprzemiennej nad dziećmi w przypadku rozstania się rodziców jako priorytetowego i nadrzędnego rozwiązania, jest nie tylko wypełnieniem postanowień art. 8 EKPCz, ale jest przede wszystkim działaniem zgodnym z dobrem dzieci.

W zakresie projektowanych zmian prawnych w brzmieniu art. 58 § 1a KRiO (oraz analogicznie art. 107 § 2 KRiO) Stowarzyszenie pragnie zwrócić uwagę, iż w brzmieniu projektowanych art. posłużono się zwrotem „porównywalnych okresów”. Stowarzyszenie proponuje aby słowo „porównywalne” zastąpić słowem „równoważne”. W pierwszej kolejności należy zauważyć za Słownikiem języka polskiego, iż słowo porównywalne oznacza «taki, który jest podobny do innego na tyle, aby można go z nim porównywać», zaś słowo równoważne oznacza «mający równą wartość, równe znaczenie z czymś». Analizując wykładnię językową obydwu sformułowań należy stwierdzić, że wprowadzenie do projektowanego zapisu słowa „porównywalne” może oznaczać, że w praktyce orzeczniczej taki zapis będzie skutkować ustalaniem pieczy naprzemiennej w okresach 2 dni na 14 dni, bowiem co do zasady okresy wyrażone w tych samych jednostkach miary są ze sobą porównywalne. Analogicznie Stowarzyszenie stoi na stanowisku, że ewentualne użycie sformułowania „powtarzające się okresy” nie odda intencji Ustawodawcy, jeżeli intencją Ustawodawcy jest wprowadzenie do porządku prawnego tzw. opieki naprzemiennej. Zastąpienie zatem w projektowanych przepisach słowa „porównywalne” słowem „równoważne” zdaniem Stowarzyszenia odda intencję Ustawodawcy, zaś pozostawi sądom margines decyzyjny w zakresie kształtowania tych okresów pieczy naprzemiennej w sposób elastyczny,

³ „equal shared parenting” – piecza nad dzieckiem sprawowana równoważnie przez oboje rodziców żyjących osobno, najczęściej po rozstaniu/rozwodzie, także synonim pieczy naprzemiennej (joint custody).

⁴ „nuclear family” rodzina nuklearna – in. rodzina mała – rodzina dwupokoleniowa składająca się z rodziców (zwykle małżonków) i ich biologicznych dzieci.

odzwierciedlający konieczność ustalania tych okresów w rozmiarach które się wzajemnie równoważą. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że w piśmiennictwie przyjmuje się, że opieka/pielęgnia naprzemienna z korzyścią dla dzieci, ustanawiana jest już przy proporcjach 35% do 65% udziału obojga rodziców w wychowywaniu dzieci, co oczywiście nie stoi na przeszkodzie, aby w wielu przypadkach ta piecza naprzemienna była ustanawiana w proporcjach 50/50.

Stowarzyszenie pragnie zauważyć, że projekcie przygotowanym przez Biuro Legislacyjne Senatu RP z projektowanych zapisów art. 58 i 107 KRiO w stosunku do propozycji społecznej zawartej w Petycji usunięto zapis „W przypadku zagrożenia dobra dziecka stosuje się odpowiednio art. 109 i 111.” Wydaje się, że jasne odesłanie przez Ustawodawcę do przepisów art. 109 i 111 KRiO chociaż nie jest niezbędne, byłoby stosownym sygnałem, iż w przypadku zagrożenia dobra dziecka sąd jest zobligowany do wydania rozstrzygnięć chroniących to dobro dziecka. Ponadto wydaje się zasadnym, aby dodać analogicznie zapis odsyłający do art. 110 KRiO, iż w przypadku przemijającej przeszkody stosuje się odpowiednio art. 110 KRiO.

W zakresie projektowanych zmian w ustawie Kodeks karny Stowarzyszenie pragnie zauważyć, że umiejscowienie projektowanego przepisu karnego w Rozdziale XXX Kodeksu karnego – Przepięstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwosci - wydaje się być chybione. Takie umiejscowienie projektowanego przepisu pod jednostką redakcyjną art. 244c skutkować będzie tym, że ani rodzic, ani dziecko pokrzywdzone przemocą alienacji rodzicielskiej nie będą otrzymywać statusu pokrzywdzonych w postępowaniu karnym, bowiem pokrzywdzonymi przestępcami stypizowanymi w Rozdziale XXX KK jest Wymiar Sprawiedliwosci. Brak statusu pokrzywdzonego w postępowaniu karnym skutkować będzie tym, że ani dziecko, ani rodzic w takim postępowaniu karnym nie będą mogli brać czynnego udziału, w tym przykładowo zostaną pozbawieni inicjatywy dowodowej, jak i również możliwości wnoszenia środków odwoławczych. Zasadnym wydaje się umiejscowienie projektowanego przepisu w Rozdziale XXVI – Przepięstwa przeciwko rodzinie i opiece – bowiem przemoc alienacji rodzicielskiej uderza w rodzinę, a w szczególności w dzieci, zaś jednocześnie osoby de facto pokrzywdzone uzyskałyby status pokrzywdzonych w przypadku spenalizowania przez Ustawodawcę przemocy alienacji rodzicielskiej.

Stowarzyszenie popiera w dalszym ciągu tak jak zawarto w Petycji „Stop alienacji rodzicielskiej” postulat, aby wprowadzić zapisy do ustawy Kodeks wykroczeń:

W Ustawie Kodeks wykroczeń tj. z dnia 3 lipca 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1094) dodaje się art. 106¹ § 1 i 2:

„Art. 106¹ § 1. Kto incydentalnie utrudnia lub uniemożliwia wykonanie kontaktów lub sprawowania opieki nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, wynikających z wykonalnego orzeczenia albo z wykonalnej ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 200 zł.
§ 2. Usiłowanie jest karalne.”

Należy zauważyć, że umiejscowienie czynu „przemocy alienacji rodzicielskiej” w dwóch Kodeksach – tj. w Kodeksie karnym i Kodeksie wykroczeń nie stoi w sprzeczności z polskim porządkiem prawnym, bowiem przykładowo „kradzież” jest określona jako czyn zabroniony w tych obydwu kodeksach w zależności od kwoty mienia. Intencją strony społecznej było umiejscowienie jako czynu zabronionego „przemocy alienacji rodzicielskiej” w dwóch kodeksach w zależności od czasu i częstotliwości trwania tego czynu, zaś dokładniej w przypadku występowania incydentalnie przemocy alienacji rodzicielskiej,

czyn taki byłby kwalifikowany jako wykroczenie. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że postępowanie w sprawach o wykroczenia jest szybsze, ponadto może się nawet zakończyć na przyjęciu mandatu karnego przez osobę, która naruszyła dobro dziecka.

Stowarzyszenie pragnie przedłożyć Szanownym Komisjom dane statystyczne za pierwsze półrocze 2016 roku, oraz za cały rok 2016 uzyskane z Sądów Okręgowych w trybie Ustawy o dostępie do informacji publicznej z dnia 6 września 2001 r. (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.), a dotyczące rozstrzygnięć w zakresie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi i miejsca zamieszkania dzieci w sprawach o rozwód i o separację. Szczegółowe dane w załączeniu.

Analizując dane uzyskane z Sądów Okręgowych należy zauważyć, iż zachodzi drastyczna dysproporcja w zakresie liczby rodziców, którym sąd ograniczył władzę bądź pozbawił ich tej władzy w wyniku jej zaniedbywania czy też nadużywania (z mocy art. 109, 111 KRiO), w stosunku do rodziców którym ograniczono władzę rodzicielską bez żadnych realnych przesłanek, a tylko w wyniku braku porozumienia między rodzicami, tudzież w wyniku ewentualnego konfliktu generowanego przez jednego z rodziców w celu uzyskania postanowienia przyznającego temu rodzicowi wyłączną opiekę nad dzieckiem z pominięciem drugiego rodzica.

Przykładowo w roku 2016 w Sądzie Okręgowym we Wrocławiu 892 rodzicom ograniczono władzę rodzicielską tylko w wyniku braku porozumienia pomiędzy rodzicami (art. 58 § 1a KRiO), zaś faktyczne nadużycia tej władzy skutkujące jej ograniczeniem (art. 109 KRiO), bądź pozbawieniem (art. 111 KRiO) wystąpiły w sumarycznie w 33 przypadkach. Niepokojącym jest zatem fakt, że 33 rodziców krzywdziło bądź zaniedbywało dzieci, co skutkowało słuszną interwencją sądu na podstawie art. 109 bądź art. 111 KRiO, jednakże bardziej niepokojącym jest fakt, że w 892 przypadkach ograniczono władzę rodzicielską rodzica bez żadnej realnej przesłanki niewłaściwego wykonywania władzy (nadużywania bądź zaniedbywania władzy), a jedynie na podstawie art. 58 § 1a KRiO. Analizując dalej szczegółowo dane uzyskane z Sądu Okręgowego we Wrocławiu należy zauważyć, że wśród tych 33 rodziców nadużywających władzy rodzicielskiej było 19 ojców i 14 matek. Dokonując dalej analizy przypadków ograniczenia władzy rodzicielskiej na podstawie art. 58 § 1a KRiO, czyli de facto bez żadnej przesłanki jej faktycznego nadużywania czy też zaniedbywania, stwierdzić należy, że w 33 przypadkach to ograniczenie dotyczyło matek, zaś w 859 przypadkach ojców. Zastanawiającym jest zatem fakt, że faktyczne nadużywanie władzy rodzicielskiej rozkłada się w miarę proporcjonalnie pomiędzy rodziców (14 do 19), zaś w przypadku braku porozumienia pomiędzy rodzicami, bez żadnych przesłanek wskazujących na nadużywanie lub zaniedbywanie tej władzy przez rodzica, Sąd Okręgowy we Wrocławiu ograniczył władzę ojcom i matkom w proporcjach 859:33 (upraszczając 26:1)

Nie można również przejść obojętnie wobec danych udostępnionych przez Sąd Okręgowy w Koszalinie za rok 2016, bowiem w tym Sądzie Okręgowym nie pozostawiono ani razu pełnej władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom przy braku pisemnego porozumienia (art. 58 § 1 KRiO).

Na podstawie uzyskanych przez Stowarzyszenie danych z Sądów Okręgowych należy dojść do wniosku, że pomimo wpisania w roku 2015 (Dz.U. 2015r. poz. 1062) do Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego „prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców” w przypadku rozstania się rodziców (art. 58 § 1a, oraz 107 § 2 KRiO), sądy orzekające w sprawach opiekuńczych w dalszym ciągu ograniczają władzę rodzicielską jednego z rodziców bez żadnych przesłanek do jej ograniczenia - typu stosowanie przemocy wobec dziecka, czy też innego faktycznego nadużywania bądź zaniedbywania tej władzy rodzicielskiej, a tylko na podstawie braku porozumienia pomiędzy rodzicami w zakresie wykonywania tej władzy rodzicielskiej.

Pragnę zauważyć, że Rzecznik Praw Dziecka wystąpieniem z dnia 21 kwietnia 2017 roku „Prawo dziecka do obojga rodziców - przepisy a rzeczywistość” – znak GAB.422.5.2017.BS⁵, skierowanym do Ministra Sprawiedliwości, Prokuratora Generalnego, Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wskazał:

Pomimo wprowadzenia na wniosek Rzecznika Praw Dziecka do polskiego porządku prawnego przepisów jednoznacznie podkreślających konieczność priorytetowego uwzględniania przez sądy prawa dziecka do obojga rodziców, nadal obserwuje się problemy z pełną realizacją praw dziecka w tym obszarze. Przyjęte rozwiązania prawne oraz szeroko prowadzone przez Rzecznika kampanie społeczne na rzecz przeciwdziałania zjawisku izolowania dziecka od jednego z rodziców doprowadziły do zwiększenia świadomości problemu i poprawy sytuacji na gruncie orzeczniczym, jednak zjawisko to nadal jest zbyt powszechne aby mówić o realnym zabezpieczeniu prawa dziecka do wychowania w rodzinie

„alienacja dziecka od jednego z rodziców jest formą przemocy emocjonalnej i wszelkie zachowania alienacyjne, świadome bądź nieświadome doprowadzają do zaburzeń osobowościowych, społecznych i rozwojowych dziecka”

oraz dalej:

„Rzecznik Praw Dziecka podkreślając fundamentalizm prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców dostrzega potrzebę rozbudowania przyjętych rozwiązań prawnych, w szczególności w zakresie skuteczniejszej realizacji postanowień sądowych oraz wzbogacenia mechanizmów pojednawczego rozwiązywania konfliktów pomiędzy rodzicami.”

„Izolacja dziecka od jednego z rodziców w sytuacji, gdy jedyną przesłanką takiego postępowania jest silny konflikt z drugim rodzicem, powinna spotykać się z szybką i stanowczą reakcją sądu. Jest to bowiem naruszenie odpowiedzialności rodzicielskiej, zapisanej w obecnie funkcjonujących przepisach jako władza rodzicielska.”

Nie bez znaczenia pozostaje stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości, bowiem **Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości Pan Łukasz Piebiak** w piśmie z dnia 15 lipca 2016 roku – znak DSRiN-II-071-1/16, skierowanym do Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej wskazał co następuje:

*„Konstrukcja znowelizowanych art. 58 i 107 k.r.o. wskazuje, że w pierwszej kolejności to sami rodzice powinni decydować o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywania kontaktów z dzieckiem po rozwodzie (separacji) lub na wypadek rozstania. Z kolei, nawet w przy braku porozumienia, mając na względzie naturalne prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, sąd rozstrzygnie o sposobie wspólnego wykonywania przez nich tej władzy. W obecnym brzmieniu wymienionych przepisów prawo to góruje zatem nad ewentualnym konfliktem między rodzicami. **W przypadku gdyby na skutek konfliktu do takiego porozumienia nie doszło, to jego brak ma mniejsze znaczenie niż prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców.** W konsekwencji takich rozstrzygnięć, **dziecko będzie mieszkać (naprzemiennie) u każdego z rodziców w okresach wskazanych w orzeczeniu.** Widoczne jest zatem, że **zasada wspólnej odpowiedzialności rodzicielskiej (m.in. sprawowania władzy rodzicielskiej i utrzymywania kontaktów z dzieckiem), została do systemu polskiego prawa rodzinnego wprowadzona i ugruntowana.**”*

⁵ <http://brpd.gov.pl/aktualnosci-wystapienia-generalne/prawo-dziecka-do-obojga-rodzicow-przepisy-rzeczywistosc>

Analizując stanowisko Rzecznika Praw Dziecka, oraz Ministerstwa Sprawiedliwości nie trudno zauważyć, że ewentualny konflikt pomiędzy rodzicami nie powinien stać na przeszkodzie w orzeczeniu przez sąd pieczy naprzemiennej nad dzieckiem, zaś sąd zgodnie z brzmieniem art. 109 KRiO w przypadku istnienia takiego konfliktu powinien podjąć stosowne działania zaradcze, w tym przykładowo z szerokiego katalogu środków, sąd mógłby skierować rodziców, bądź rodzica na terapię. Stowarzyszenie stoi zatem na stanowisku, że proponowane w petycji zmiany legislacyjne zasługują na uwzględnienie, bowiem tak jak wynika z załączonych danych statystycznych, nowelizacja Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego z roku 2015 (Dz.U. 2015 poz. 1062), mimo upływu 2,5 lat, nie przyniosła zamierzonych przez Ustawodawcę efektów, bowiem sądy nie respektują prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców i w przypadku braku porozumienia pomiędzy rodzicami w dalszym ciągu ograniczają władzę rodzicielską jednego z nich, tak jak to miało miejsce przed nowelizacją.

Sąd Najwyższy wskazał na konieczność podjęcia stosownych działań w przypadku ewentualnego konfliktu pomiędzy rodzicami dziecka, niezależnie od tego czy jest to konflikt rzeczywisty, czy też jest to strategia procesowa jednego z rodziców, który nie zgadzając się na żadne koncyliacyjne rozwiązanie generuje ten konflikt i powołuje się na niego w postępowaniu przed sądem.

„Określenie przez sąd opiekuńczy sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej powinno być poprzedzone szczegółowym zbadaniem dotychczasowej sytuacji dziecka, związku emocjonalnego dziecka z rodzicami, ich predyspozycji wychowawczych, a w przypadku widocznego konfliktu między rodzicami sąd powinien ustalić przyczynę konfliktu, jego wpływ na sytuację dziecka i wolę każdego z rodziców rozwiązania tego konfliktu” (postanowienie SN z 1 lutego 2000 r., III CKN 1148/99, SIP nr 306669, orzeczenie SN z 2 grudnia 1957 r., 1 CR 1045/56, LexisNexis nr 387430, OSNCK 1959, nr 3, poz. 76).

Należy zatem zauważyć uwzględniając stanowisko Rzecznika Praw Dziecka, stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości, oraz stanowisko Sądu Najwyższego, że ewentualny konflikt między rodzicami po pierwsze jak już wcześniej wspomniano, nie powinien automatycznie wykluczać możliwości orzeczenia opieki naprzemiennej nad dziećmi, oraz ponadto sądy powinny badać gotowość rodziców do rozwiązania tego konfliktu, czego jednak nie czynią. Zakładając że ewentualny konflikt między rodzicami stanowi zagrożenie dla dobra dziecka, zgodnie z treścią art. 109 KRiO sądy zobligowane są do podjęcia stosownych działań zmierzających do usunięcia tego zagrożenia, jednakże jak wynika z danych statystycznych uzyskanych z sądów, takie działania zaradcze nie są podejmowane, zaś sądy jedynie z automatu pozbawiają dzieci prawa do wychowania przez oboje rodziców.

Wskazać również należy wyniki badań przeprowadzone na grupie badawczej ponad 100 000 przypadków z krajów w których opieka naprzemienna została wprowadzona do porządku prawnego i jest stosowana od prawie 30 lat.

Linda Nielsen z Katedry Edukacji na Uniwersytecie Wake Forest (USA) w czasopiśmie „Journal of Divorce & Remarriage”^{6 7} z 2011 r. w pracy pt. „Shared Parenting After Divorce: A Review of Shared Residential Parenting Research” przedstawia wyniki 40 badań z lat 1989-2011 prowadzonych w Szwecji, Norwegii, Holandii, Kanadzie, Danii, Australii, Wielkiej Brytanii i USA, które porównywały sytuację dzieci które mieszkają z każdym z rodziców co najmniej 35% czasu w porównaniu do dzieci, które mieszkają przede wszystkim z matką i spędzają mniej niż 35% czasu ze swoim ojcem.

Wyniki badań wyraźnie wskazują, że dzieci w rodzinach stosujących pieczę naprzemienną (shared physical custody) wykazywały lepsze wyniki w pomiarach ich samopoczucia emocjonalnego, behawioralnego i psychologicznego (emotional, behavioral, and psychological well-being), a także były zdrowsze fizycznie i miały lepsze relacje ze swoimi matkami i ojcami. Według Lindy Nielsen korzyści te występowały także w przypadku wysokiego poziomu konfliktu pomiędzy ich rodzicami.

Art. 18 Konstytucji RP stanowi: *Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. „Konsekwencją istnienia omawianego artykułu jest stworzenie w ustawodawstwie zwykłym gwarancji instytucjonalnej dla określonych w tym przepisie wartości. Istnieje więc prawny obowiązek państwa ustanowienia odpowiednich instytucji prawnych zapewniających trwałe miejsce małżeństwu, rodzinie, macierzyństwu i rodzicielstwu w polskim systemie prawnym. Przepis ten nakazuje więc **„podejmowanie przez państwo takich działań, które umacniają więzi między osobami tworzącymi rodzinę, a zwłaszcza więzi istniejące między rodzicami i dziećmi oraz między małżonkami”** (wyr. TK z: 18.5.2005 r., K 16/04, OTK-A 2005, Nr 5, poz. 51; 4.9.2007 r., P 19/07, OTK-A 2007, Nr 8, poz. 94 oraz 25.7.2013 r., P 56/11, OTK-A 2013, Nr 6, poz. 85; w doktrynie tak Banaszak, Konstytucja, 2012, art. 18, Nb 7).”* – tak komentarz Art. 18 Konstytucja RP red. Safjan, Bosek 2016, wyd. 1/Borysiak

*„W orzecznictwie TK zauważono, że **realizacja prawa do ochrony życia rodzinnego zakłada harmonijne ukształtowanie stosunków rodzinnych dla dobra wszystkich jej członków, przy szczególnym uwzględnieniu dobra dziecka jako wartości o podstawowym znaczeniu konstytucyjnym. Prawna ochrona życia rodzinnego powinna więc **„stwarzać optymalne warunki dla rozwoju dziecka pod pieczę rodziców”** (zob. wyr. TK z 16.7.2007 r., SK 61/06, OTK-A 2007, Nr 7, poz. 77).”** – tak komentarz Art. 18 Konstytucja RP red. Safjan, Bosek 2016, wyd. 1/Borysiak oraz:*

*„z wyrażonej w art. 18 zasady ochrony i opieki rodziny i rodzicielstwa oraz zasad wyrażonych w Preambule wynika **zakaz nieuzasadnionej ingerencji państwa w prawa rodzicielskie.**”* - tak komentarz Art. 18 Konstytucja RP red. Safjan, Bosek 2016, wyd. 1/Borysiak

*„Rodzina w świetle przepisów konstytucyjnych według TK to **„każdy trwały związek dwóch lub więcej osób, składający się z co najmniej jednej osoby dorosłej i dziecka, oparty na więzach emocjonalnych, prawnych, a przeważnie także i na więzach krwi. Rodzina może być pełna, w tym wielodzietna lub niepełna. Rodzina pełna składa się z dwojga osób dorosłych pozostających we wspólnocie domowej i***

⁶ <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10502556.2011.619913>

⁷ <http://petycja.eu/wp-content/uploads/2016/10/areviewofsharedresidentialparentingresearch18thnovember2011.pdf>

związanych więzami uczuciowymi oraz wychowywanego przez nie wspólnego dziecka (dzieci). **Rodzinę niepełną tworzy natomiast jeden dorosły i wychowywane przez niego dziecko (dzieci)**" (orz. TK z 12.4.2011 r., SK 62/08, OTK-A 2011, Nr 3, poz. 22). Ten pogląd TK nie łączy rodziny z małżeństwem, co wynika ze sformułowań zawartych w art. 18. Ujęcie to jest w istocie analogiczne z regulacją art. 12 EKPC (por. L. Garlicki (red.), Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, t. I, Komentarz do artykułów 1–18, Warszawa 2010, s. 715)." – tak Art. 18 Konstytucja RP Banaszak 2012, wyd. 2

Ograniczanie władzy rodzicielskiej tylko w wyniku braku porozumienia pomiędzy rodzicami (czy też w przypadku generowania przez jednego z nich sztucznego konfliktu na potrzeby postępowania sądowego), może być rozpatrywane w kategorii nadmiernej ingerencji państwa w prawa rodzicielskie, co stanowiłoby naruszenie art. 18 Konstytucji RP. Dalej należy wskazać, że eliminowanie z życia dziecka jednego z rodziców, który chce korzystać ze swojego prawa i wywiązywać się z obowiązku wychowania dziecka, stanowi krzywdę dziecka, zaś dalej można dojść do wniosku, że rodzina (niepełna jaką tworzy dziecko z każdym z rodziców żyjących w rozłączeniu) w takiej sytuacji nie znajduje odpowiedniej ochrony ze strony Państwa.

Przypomnieć również wypada inne akty prawne, a w szczególności akty prawa międzynarodowego, na podstawie których można wysnuć wniosek o konieczności doprecyzowania zmian w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym wprowadzonych nowelizacją z roku 2015 (Dz.U. 2015r poz 1062), poprzez jasne zdefiniowanie w prawie materialnym pojęcia piecza naprzemienna i nadanie temu rozwiązaniu nadrzędnego (priorytetowego) charakteru:

- art 24 ust. 3 Karty Praw Podstawowych z dnia 7 czerwca 2016 r. (Dz.Urz.U.E.C Nr 202, str. 389) którego brzmienie jest następujące: **"Każde dziecko ma prawo do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców, chyba że jest to sprzeczne z jego interesami"**
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych - ratyfikowany przez PRL (Dz.U. 1977 Nr 38, poz. 167) art 23: ust 1. *Rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i Państwa.*; ust 4. **Państwa Strony niniejszego Paktu podejmą odpowiednie kroki w celu zapewnienia RÓWNYCH PRAW I OBOWIĄZKÓW małżonków w odniesieniu do zawarcia małżeństwa, podczas jego trwania i przy jego rozwiązaniu. W przypadku rozwiązania małżeństwa należy podjąć środki w celu zapewnienia dzieciom niezbędnej ochrony**
- Art. 8 EKPCz który gwarantuje poszanowanie życia rodzinnego, zaś przy uwzględnieniu Rezolucji Rady Europy 2079 (2015)⁸ będącej *de facto* wykładnią art. 8 EKPCz, nie są realizowane w praktyce przez sądy rodzinne następujące zapisy Rezolucji Rady Europy 2079:
 - *wprowadzenia do prawa krajowego zasady wspólnego zamieszkiwania [z dzieckiem przez każdego z rodziców] (W wersji angielskiej "principle of shared residence") po separacji, ograniczając wszelkie wyjątki do przypadków nadużyć wobec dzieci lub ich zanedbywania czy przemocy domowej – punkt 5.5 Rezolucji 2079 (2015)*

⁸ <https://ms.gov.pl/pl/prawa-czlowieka/miekkie-prawo-miedzynarodowe/prawo-rodzinne/download,3093,0.html>

- *Zgromadzenie pragnie podkreślić, iż poszanowanie życia rodzinnego jest podstawowym prawem zawartym w Artykule 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (ETS nr 5) oraz wielu międzynarodowych instrumentach prawnych. Dla rodzica i dziecka możliwość bycia razem stanowi konieczny element życia rodzinnego. Rozdzielenie dziecka i rodzica niesie za sobą nieodwracalne skutki dla relacji między nimi. O takim rozdzieleniu powinny orzekać wyłącznie sądy i tylko w wyjątkowych okolicznościach wiążących się z poważnym ryzykiem dla interesu dziecka. - punkt 3 Rezolucji 2079 (2015)*
- *Ponadto, Zgromadzenie jest przekonane, że rozwijanie wspólnej odpowiedzialności rodzicielskiej pomaga w przełamywaniu stereotypów [związanych z płcią] na temat ról kobiet i mężczyzn w rodzinie i jest jedynie odbiciem zmian socjologicznych, które zaszły przez ostatnie pięćdziesiąt lat w zakresie tego, jak zorganizowana jest sfera prywatna i rodzinna. - punkt 4 Rezolucji 2079 (2015)*

Reasumując powyższe należy stwierdzić, że w obecnym stanie prawnym ograniczanie władzy rodzicielskiej jednego z rodziców bez żadnych realnych przesłanek ku temu (przemoc, zaniedbywanie dziecka) jest w dalszym ciągu orzekane przez sądy tak jak to miało miejsce przed nowelizacją z roku 2015, zaś mając na względzie powyżej cytowaną Rezolucję Rady Europy, Konstytucję RP, oraz akty prawa międzynarodowego, takie ograniczanie władzy rodzicielskiej powinno następować tylko w sytuacji zagrożenia dobra dziecka zgodnie z art. 109, bądź 111 KRiO. Powoływanie się na konflikt pomiędzy rodzicami nie może blokować realizowania prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców, bowiem nawet w przypadku występowania takiego konfliktu między rodzicami, dzieci w rodzinach stosujących pieczę naprzemienną, dzieci wykazują lepsze wyniki w pomiarach ich samopoczucia emocjonalnego, behawioralnego i psychologicznego.

Z wyrazami szacunku

Daniel Guga

Członek zarządu
Stowarzyszenie Dla Dobra Dziecka

Załączniki:

1. Wnioski końcowe z 4 Międzynarodowej Konferencji na Temat Wspólnego Rodzicielstwa (International Conference on Shared Parenting 2018), która odbyła się w dniach 22-23 listopada 2018 roku w Strasburgu – dokument ICSPStrasbourg2018_finalreport_En.pdf
2. Dane statystyczne z sądów okręgowych

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi 2016 cały rok		Sąd Okręgowy we Włocławku Pismo A-064-19/17 z dnia 19 lipca 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	b.d.	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	b.d.	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	231	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	167	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	28	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	22	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	220	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	2	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce		
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie		
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	1	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	1	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	8	
	Skierowano na terapię ojca	0	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	1	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	2	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	2	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	2	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi 2016 cały rok		Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze Pismo A.006.1-32/17 z dnia 12 czerwca 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie		
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	194	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	142	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	51	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	4	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	17	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	177	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	6	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	61	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	194	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	25	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	33	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	253	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	2	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Skierowano na terapię ojca	1	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	6	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	5	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	6	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	3	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	0	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi 2016 rok – II półrocze		Sąd Okręgowy w Lublinie Pismo Adm.0159-49/17 z dnia 24 czerwca 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	543	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	543	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	543	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	b.d.	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	b.d.	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	b.d.	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	225	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	20	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce		
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie		
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	9	
	Skierowano na terapię ojca	0	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	16	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	10	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	1	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	0	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi 2016 rok - cały		Sąd Okręgowy w Gliwicach I Wydział Cywilny Pismo Adm.058-46/17 z dnia 14 czerwca 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	130	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	121	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	109	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	24	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	3	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	11	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	118	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	5	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia	465	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	135	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	300	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	30	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	12 + 30	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	121 + 300	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	2	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	6	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	2	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	20	
	Skierowano na terapię ojca	0	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	9	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	1	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	11	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	2	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	1	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi 2016 rok – cały		Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu Pismo Adm.058-27/17 z dnia 5 czerwca 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	0	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce		
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie		
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia	361	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	262	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	55	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	7	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	25	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	142	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	1	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	4	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	0	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	7	
	Skierowano na terapię ojca	0	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	28	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	2	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	9	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	4	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	1	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi 2016 rok - cały		Sąd Okręgowy w Koszalinie Pismo Prez.A-065-27/17 z dnia 25 kwietnia 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	308	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	293	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	293	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	40	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	546	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	4	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	262	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	35	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce		
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	6	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
	Skierowano na terapię ojca	0	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	27	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	21	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców		

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi 2016 rok - cały		Sąd Okręgowy w Łodzi A.XX-0263-49/17 z dnia 10 maja 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	560	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	349	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	346 + 133	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	3 + 72	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	1 + 16	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	18 + 19	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	333 + 194	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	2	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia	819 + 246	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	819	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	199	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	21	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	56 + 16	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	764 + 150	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	6	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Skierowano na terapię ojca		
	Skierowano na terapię matkę		
	Skierowano na terapię obojga rodziców	4	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	8	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	4	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	40	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	3	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	5	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi 2016 rok - cały		Sąd Okręgowy w Łomży Pismo A-061-1/17 z dnia 13 maja 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	0	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce		
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie		
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	232	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	41	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	15	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	16	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	203	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	2	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	0	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
	Skierowano na terapię ojca	4	
	Skierowano na terapię matkę	3	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	4	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	1	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	0	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	1	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	0	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi 2016 rok - cały		Sąd Okręgowy w Rzeszowie Pismo VII W-0194-46/17 z dnia 4 maja 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	59	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	59	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	58	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	1	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	0	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	5	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	52	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	2	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia	499	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	352	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	109	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	8	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	46	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	454	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	3	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Skierowano na terapię ojca	1	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	2	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	20	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	2	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	20	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	2	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	0	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi Rok 2016 - cały		Sąd Okręgowy w Suwałkach Pismo RW-060-8/17 z dnia 26 kwietnia 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	47	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	21	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	21	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	0	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	2	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	19	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	311	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	74	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	18	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	42	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	396	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	28	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	3	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	3	
	Skierowano na terapię ojca	0	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	12	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	3	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	15	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	1	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	1	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi Rok 2016 - cały		Sąd Okręgowy we Wrocławiu Pismo A-0191-79/17 z dnia 26 kwietnia 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	91	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	91	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	51	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	40	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	2	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	2	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	16	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia	1177	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	255	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	859	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	33	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	30	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	210	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	8	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	10	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	2	
	Skierowano na terapię ojca		
	Skierowano na terapię matkę		
	Skierowano na terapię obojga rodziców		
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	5	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	1	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	7	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	0	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	2	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi Rok 2016 – I półrocze		Sąd Okręgowy w Rzeszowie Pismo VII W – 0194-254-16 z dnia 5 grudnia 2016r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	41	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	41	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	40	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	1	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	0	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	5	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	35	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	1	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia	261	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	159	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	87	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	15	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	29	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	232	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	4	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	4	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	12	
	Skierowano na terapię ojca	1	
	Skierowano na terapię matkę	1	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	9	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	1	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	10	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	1	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	1	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi Rok 2016 – I półrocze		Sąd Okręgowy w Bydgoszczy Pismo A-060-132-16 z dnia 13 grudnia 2016r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	40	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	40	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	111	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	367	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	39	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	51	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	464	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	4	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	89	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	1	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	1	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	6	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	82	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	2	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	1	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
	Skierowano na terapię ojca	1	
	Skierowano na terapię matkę	1	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	2	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	4	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	12	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	2	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	1	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi Rok 2016 – I półrocze		Sąd Okręgowy w Łodzi Pismo A.XX-0263-150/16 z dnia 28 grudnia 2016r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	279	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	210	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	256	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	21	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	5	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	17	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	265	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	1	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	397	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	31	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	367	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	1	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Skierowano na terapię ojca		
	Skierowano na terapię matkę		
	Skierowano na terapię obojga rodziców	1	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	5	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	2	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	20	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	2	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	3	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi Rok 2016 – I półrocze		Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim Pismo A-052-435/2016 z dnia 5 stycznia 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	0	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	0	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce		
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie		
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia	245	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	167	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	63	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	13	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	23	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	218	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	4	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	4	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	2	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
	Skierowano na terapię ojca	4	
	Skierowano na terapię matkę	2	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	5	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	1	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	2	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi Rok 2016 – I półrocze		Sąd Okręgowy w Suwałkach Pismo RW-060-37/16 z dnia 22 grudnia 2016r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	10	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	10	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	10	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	0	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	1	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	9	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	153	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	26	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	4	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	14	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	196	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	27	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	3	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	3	
	Skierowano na terapię ojca	0	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	9	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	2	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	1	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	1	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi Rok 2016 – I półrocze		Sąd Okręgowy w Elblągu Pismo OA.0132.86.2016 z dnia 4 stycznia 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	281	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	281	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	237	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	39	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	5	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	15	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	264	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	2	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	11	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	33	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	9	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	9	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	52	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	1	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	13	
	Skierowano na terapię ojca	0	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	2	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	12	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	2	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców	3	

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi Rok 2016 – I półrocze		Sąd Okręgowy w Koszalinie Pismo Prez.A-065-92/16 z dnia 2 stycznia 2017r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	156	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	155	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	155	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce		
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	4	
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	151	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	18	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce		
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Ograniczono władzę rodzicielską matce	4	
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
	Skierowano na terapię ojca	0	
	Skierowano na terapię matkę	0	
	Skierowano na terapię obojga rodziców	0	
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską matce	0	
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	0	
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca	15	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę	15	
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców		

Rozstrzygnięcia dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi Rok 2016 – I półrocze		Sąd Okręgowy w Koninie Pismo OA-062-55/16 z dnia 5 grudnia 2016r.	
Art. 58 § 1 KRiO	Małżonkowie przedstawili porozumienie	0	
	Porozumienie zostało uwzględnione przez Sąd	0	
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce		
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie		
Art. 58 § 1a KRiO	Małżonkowie nie przedstawili porozumienia		
	Powierzono władzę rodzicielską obojgu rodzicom	146	
	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy ojcu	7	
	Ustalono miejsce zamieszkania dziecka przy matce	146	
	Miejsce zamieszkania naprzemiennie	0	
Art. 109 KRiO	Ograniczono władzę rodzicielską ojcu		
	Ograniczono władzę rodzicielską matce		
	Ograniczono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
	Skierowano na terapię ojca		
	Skierowano na terapię matkę		
	Skierowano na terapię obojga rodziców		
Art. 110 KRiO	Zawieszono władzę rodzicielską ojcu		
	Zawieszono władzę rodzicielską matce		
	Zawieszono władzę rodzicielską obojgu rodzicom		
Art. 111 KRiO	Pozbawiono władzy rodzicielskiej ojca		
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej matkę		
	Pozbawiono władzy rodzicielskiej obojga rodziców		